

פרוטוקול מס' 108

מישיבת ועדת הכנסת
מיום ג', ט"ו בסיון תשל"א - 8.6.71, בשעה 8.30

נ כ ח ר :

חברי הוועדה:

י. ישעיהו - היו"ר
א. אנקוריון
ר. ארזי
ס. ביבי
י. בן-מאיר (רוזנברג)
י. גולן
א. הרצל
י. נבון
י. נחושתי
ס. נסים
צ. צימרמן
א. רוזנאל-נאור
י. רפאל

מזמנים:

א. שוסטק - חבר-הכנסת
ח. ליאור - מזכיר הכנסת
ז. שר' - היועץ המשפטי של הוועדה
א. בר-זכאי - משרד המשפטים

מ"ם מזכירת הוועדה: ע. צוריאל

רשמה: נ. דינגלר

- סדר-היום:
- א. עדעורו של חבר-הכנסת שוסטק על אי הכרת יושב-ראש הכנסת והסגנים בדח'פות הצעתו לסדר-היום בנושא: התרומה של ממשלת ישראל לארגון לאחדות אפריקה, המקיים פעילות עויינת לישראל;
 - ב. פניית יושב-ראש הכנסת לתיקון סעיף 111 לתקנון;
 - ג. פניית יושב-ראש הכנסת בדבר דין חברי-הכנסת שאינם נמצאים באולם שעה שהגיע תורם לנאום.

אני פותח את הישיבה.

היו"ר י. ישעיהו:

א. ערעורו של חבר-הכנסת שוטסק על אי הכרת יושב-ראש הכנסת והסגנים בדחיפות הצעתו לסדר-היום בנושא: התרומה של ממשלת ישראל לארגון לאחדות אפריקה, המקיים פעילות עויינת לישראל

מוטל עלינו בראשית הישיבה לדון בערעורו של חבר-הכנסת שוטסק על אי הכרת יושב-ראש הכנסת והסגנים בדחיפות הצעתו לסדר-היום בנושא: התרומה של ממשלת ישראל לארגון לאחדות אפריקה, המקיים פעילות עויינת לישראל.

יושב-ראש הכנסת העביר אלינו את מכתבו של חבר-הכנסת שוטסק בו כתוב: "ישבת היושב-ראש והסגנים מיום ב' - 7.6.71 - לא הכירה בדחיפות הצעתי בדבר התרומה של ממשלת ישראל לארגון לאחדות אפריקה, המקיים פעילות עויינת לישראל". התרומה, נשוא הצעתי, עוררה הד בינלאומי נרחב ביותר. גורמים רבי חשיבות בדרום אפריקה הכריזו כי נוכח תרומה זו ינתקו כל קשר עם ישראל ויפסיקו לתרום לה מדי שנה. אמנם נמסרה הכחשה לידיעה מטעם דובר משרד החוץ, אך במקביל צוטט קונטרל ישראל בדרום אפריקה, מר יצחק אונה, בעתון "מעריב" (7.6.71) כאילו אמר: "ישראל אינה מחכה שדרום אפריקה תבדק אותה בשל החלטתה לתרום אלפים ראנד לתנועת השחרור באפריקה, אבל היא מחכה שדרום-אפריקה תבין את הפוליטיקה והסיבות האחרות לצעד זה". עוד נמסר מפיו של מר אונה: "ישראל מעוניינת בדיוק כמו דרום אפריקה במניעת חדירה סובייטית או סינית ליבשת. היא עושה זאת על-ידי שיגור מומחים לאפריקה המתפתחת על-מנת לשמור על האשראי הפוליטי שהיא רוכשת כך, היא חייבת להעלות תרומה סמלית זו". נוכח כל אלה, ולאור התגובות שנודעו לנושא בעולם כולו, אבקש לקיים דיון מחודש (בהתאם לסעיף 34(ד) של התקנון) בוועדת הכנסת לגבי דחיפות ההצעה".

א. שוטסק: הנימוק של יושב-ראש הכנסת אם להכיר או לא להכיר בדחיפות הצעה לסדר-היום הוא

קודם כל אם אפשר עוד למנוע את ביצוע הדבר.

קרה דבר חמור ביחסי החוץ של מדינת ישראל: מצד אחד הודיע משרד החוץ בירושלים שבדרך-כלל לא תינתנה תרומות נוספות. התרומה לא היתה בכסף, אלא בשווה כסף. הארגון לאחדות אפריקה, המקיים פעילות עויינת לישראל, עדיין לא החליט אם הוא מוכן לקבל את הכסף; מצד אחר, לאחר ההודעה של ראש ממשלת דרום אפריקה יצא נציגנו בהודעה, לפני שתיאם אותה עם משרד החוץ בירושלים, שישראל אינה מחכה שדרום אפריקה תבדק אותה בשל החלטתה לתרום לתנועת השחרור באפריקה, אבל היא מחכה שדרום-אפריקה תבין את הפוליטיקה והסיבות האחרות לצעד זה. אינני יודע אם חברי-הכנסת היושבים כאן יודעים מהי המשמעות ליהודי דרום אפריקה כאשר ראש הממשלה יוצא מגדרו ומגנה את ישראל בעניין זה. אף פעם לא יצאו בדרום אפריקה בגינוי רשמי וישיר נגד מדינת ישראל על יחסה. הפעם יצא ראש הממשלה עצמו מגדרו כדי לגנות את ישראל על תמיכתה הישירה בארגוני החבלה שהם מאוד רחוקים מאהבת ישראל.

היות ונמסרה הכחשה לידיעה, שמסר נציגנו בדרום אפריקה, מטעם דובר משרד החוץ, אני טוען כי אילו היו מעלים הצעה דחופה לסדר-היום ותיכף ומיד היה נציג הממשלה מגיב על כך ומודיע הודעה מוסמכת, שהעניין אינו חמור ואין אנו מתכוונים לתמוך בארגוני החבלה של דרום אפריקה - היתה הודעה זו שומרת על היחסים בינינו ומונעת ממדינת ישראל לעשות את הצעד הזה.

לכן אינני מבין מה היו הגורמים שיושב-ראש הכנסת והסגנים לא שקלו את עומק הנושא. הפדרציה הציונית שמעולם לא אמרה מלה יצאה מגידרה בגילוי דעת. אינני יכול לתאר לחבר-הכנסת שלא היו שם מהי הרגישות של היהודים שם. רק בשביל זה צריך היה להכיר בדחיפות העלאת ההצעה לסדר-היום והדבר היה מרגיע את הרוחות.

אני מציע ומבקש מוועדת הכנסת לשקול את העניין לגופו ולהחליט על הכרה בדחיפות הצעתי לסדר-היום ולהעלותה עוד השבוע לדיון דחוף בכנסת. טוב למדינת ישראל וטוב ליהודים שהצעה זו תועלה לדיון בכנסת.

היו"ר י. ישעיהו: תפקידנו להכריע רק בנקודה אחת: אם יש או אין דחיפות בנושא. אם לא נכיר בדחיפות יוכל חבר-הכנסת שוטסק להעלות הצעה לסדר-היום בנושא זה. לפי דעתי אין דחיפות בהעלאת הנושא כיוון שההבטחה כבר ניתנה.

אם הכוונה היא שתהיה איזו שהיא תשובה שתניח דעתו של זה או אחר, יש כמה וכמה דרכים: אשר אחת מהן היא באמצעות שאילתה. אם הטמסלה רואה שיש צורך להשיב מייד תשובה היא תשיב מייד על השאילתה.

מחר יתקיים דיון בכנסת על יחסי החוץ ומדיניות החוץ של ישראל. אפשר לשלב את הנושא בדיון זה.

א. שוטסק: הפוקוס צריך להיות מופנה רק לנושא התרומה של ממשלת ישראל לארגון לאחדות אפריקה.

היו"ר י. ישעיהו: משום כך איננו צריכים לקבל עת ערעורו של חבר-הכנסת שוטסק.

י. נבון: אני מביא לידיעתכם את הדעה שהבעתי אתמול בישיבת יושב-ראש הכנסת והסגנים. אמרתי שאילולא היה מתקיים דיון מדיני מחר הייתי תומך בדחיפות הצעתו של חבר-הכנסת שוטסק. העובדה שמכירים בדחיפות אין פירושה שמזדהים עם תוכן ההצעה, כשם שכאשר דוחים אותה אין פירושו שלא מזדהים עם תוכן ההצעה. הנימוק היה שמחר יתקיים דיון מדיני ובמסגרת הדיון המדיני אפשר יהיה להעלות את הנושא. נכון הוא שבדרך זו הנושא ייבלע. הנימוקים שהעלה חבר-הכנסת שוטסק הועלו על-ידי סגני יושב-ראש הכנסת בישיבת יושב-ראש הכנסת והסגנים.

הנימוק העיקרי לאי הכרה בדחיפות הצעתו של חבר-הכנסת שוטסק היה שמחר יתקיים דיון מדיני בכנסת ואפשר לכלול נושא זה במסגרת הדיון המדיני.

א. אנקוריון: ביקשתי רשות הדיבור מטעם אחד: חבר-הכנסת ביני ואנוכי היינו בכמה ארצות באפריקה. בין השאר היינו באדיס-אבבה וגם ניגשנו לבקר את ראש ארגון עמי אפריקה. התרשמנו חיובית ממסגרת הארגון הזה. חשובה יותר היתה השיחה לגבי הצבעות ארצות אפריקה. מאלפת ביותר היתה השיחה עם קיסר אתיופיה, אשר ללא ספק היא בליבה איתנו אף על פי שהצביעה נגדנו. כאשר שאלנו אותו, הייתכן? הוא אמר שאל ניקה זאת ברצינות. המצב שלנו הוא מצב מיוחד. בדיוק עכשיו נוסע שר החוץ שלנו ל-8 ארצות באפריקה. כל העניין שלו מכוון לפחות לניטרליזציה של הארגון הזה, שארצות אפריקה שיכולות להיות לנו ידידות תכונה פחות את הארגון הזה למדיניות אנטי ישראלית. העניין של דרום אפריקה הוא מורכב עד מאוד ואנו נמצאים במצב קשה.

מה ההגיון שבשעה שאנו עושים מאמץ מדיני כזה נסתבך בכנסת בויכוח פומבי שמוכרח לחבל לפי דעתי במאמץ שאנו עושים אצל עמי אפריקה. ודאי שאפשר להתווכח בנושא זה, אך אני מעדיף שתועלה הצעה לסדר-היום וששר החוץ, ולא מישהו אחר, ישיב להצעה. אף אחד לא יכול למנוע מהמזיעים להעלות נושא זה בדיון המדיני שיתקיים מחר.

אני מציע לא להכיר בדחיפות ההצעה.

י. גולן: אני חושב שקרה דבר חמור. העניין הוא מאוד דחוף ויש צורך דחוף להעלותו לדיון בכנסת ושהממשלה תשיב על ההצעה. הדיון היה מעמיד את העניין בפרופורציה הנכונה ולא כפי שהדבר התבטא בעיתונות ובדעת הקהל העולמית. חייב להינתן הסבר לזו שא זה.

אני בהחלט תומך בערעור.

י. רפאל:

אני חולק על הערכתו של חבר-הכנסת אבנוריון. אני חושב שזו היתה שגיאה חמורה מאוד. אין אנו חייבים להיענות לפניית ארגונים עויינים לישראל. ברית-המועצות אינה משתתפת באחזקת פליטים; אינה נענית להם שנים ואינה שולחת לארגון הפליטים פרוטה. כאשר דבר יכול לסבך אותי אינני נענה ואינני שולח שום פרוטה.

הנימוק של נבון שלא הכירו בדחיפות ההצעה כיוון שמחר יתקיים דיון מדיני - איננו תופס. חבר-הכנסת רוצה להתווכח על ההסדר המיוחד בדיון המדיני ולא על התרומה לארגון. אם הוא רוצה לעורר את השאלה הוא יכול לעורר אותה במסגרת נפרדת. ואם היו מכירים בדחיפות ההצעה אילו לא נתקיים דיון מדיני - יש להכיר בדחיפות.

כל האלמנטים להכרה בדחיפות הצעה זו ישנם ויש להכיר בדחיפות ההצעה.

א. הרצל:

אני מצטרף לדברי קודמי ותומך בערעור. היו עדויות חסרות בענין זה. יש הצדקה מוחלטת להעלות הנושא בכנסת ואז או שיכחישו באופן מהותי את הדבר או שיתחייבו שדבר זה לא יקרה בעתיד.

ד. ארזי:

אינני תומך לא בדחיפות ההצעה ולא בנושא ההצעה. אין שום ממש בכך אם העבירו או לא העבירו את התרומה. אני חושב שנושא זה הוא אחד מאותם נושאים שקבענו בתקנון החדש שהוא שייך, לדעתי, לאותם הנושאים שיושב-ראש הכנסת יכול להתייעץ לגביהם בוועדת החוץ-והבטחון, אם להעלות או לא להעלות את הנושא בכנסת. העיתוי להעלאת ההצעה אינו טוב כיוון ששר החוץ נמצא באפריקה וידוע לשם מה הוא יצא לשם - יש לו שליחות פוליטית. אילו היה הנושא מועלה כהצעה דחופה לסדר-היום של הכנסת היה הדבר פוגע בשליחות שעושה שר החוץ.

על כן רואה אני גם את הדרישה לדחיפות וגם את עצם הנושא לבלתי מוצדקים ולמזיקים.

ט. ביבי:

הממשלה החליטה לסייע בסכום מסויים בתרופות ובשמיכות, דבר שהוא אנושי ואנו פועלים כך גם לגבי מדינות עויינות לנו.

א. הרצל:

האם נשלח לפתח או לדרום וייטנאם ציוד ותרופות?

היו"ר י. ישעיהו:

איננו ועדת חוץ-ובטחון.

א. הרצל:

אז שלא ינמקו בנימוקים כאלה.

ד. ארזי:

יש אפשרות להעביר את ההצעה לוועדת החוץ והבטחון.

ט. ביבי:

אני סבור שההצעה אינה דחופה עד כדי כך שיש לקיים דיון בפרד לגביה, במיוחד כאשר זהו ענין של יחסי חוץ של ישראל. הדיון עלול להזיק למאמץ של שר החוץ במדינות אלה.

א. רזיאל-נאור:

אני חושבת שזהו אחד הנושאים שדחיפותם בולטת. אי-אפשר שהתגובות על נושאים דחופים תבואנה באיחור של שבועות וירחים. איש לא יודע מתי יתקיים דיון מדיני, רק לאחר שיתקיים הדיון המדיני בדע שהדיון המדיני התקיים.

התקנון החדש עדיין לא בתוקפו, אך זה היה שיעור לדוגמה מדוע הוא לא צריך להתקבל. מצד אחד תהיה ועדת החוץ-והבטחון הצנוזה על יוזמות ודעות פוליטיות של חברי-הכנסת; ומצד אחר מוסד כלשהו יהיה החשוב ביותר ויראה את עצמו מוסמך להכתיב לחברי-הכנסת מה הם הנושאים עליהם ידברו. לא יצרנו תקדים כזה במשך 23 שנה, ואם ניצור תקדים זה עתה - יהיה זה רע מאוד.

א. רזיאל-נאור:

אם העלאת הנושא בכנסת תביא תועלת או נזק למדיניות החוץ, רשאי כל חבר-הכנסת שתהיה לו דעה משלו. אי-אפשר להכתיב לחבר-הכנסת כיצד לדבר. חברי-הכנסת שקדמו לי הציעו להשחיל נושא זה בתוך הדיון הפוליטי.

על-כן חושבת אני שזהו אחד המקרים הבולטים ביותר שצריך היה להכיר בדחיפות ההצעה. אני תומכת בדחיפותה.

מ. נסים:

אני רואה קצת בחומרה את הנימה שהושמעה כאן, שענין הדחיפות כרוך או אינו כרוך בשאלה עם הנושא הזה יכול לגרום נזק למדינה או לא. ענין הדחיפות לא צריך להיות קשור לענין הזה כלל ועיקר. הנוהגים שהיו בישיבת יושב-ראש הכנסת והסגנים והנימה שנשמעה מאיתנו בענין תיקון התקנון - מעולם לא כרכנו את השאלה אם העלאת הנושא לדיון בכנסת תגרום לנזק או לא; על-כן אל נכרוך שיקול זה בדחיפות או באי דחיפות ההצעה. גם שאלת עיתוי העלאת ההצעה הדחופה אינה צריכה להיות כרוכה בעניינים אלה. צריך שנחליט, כמו שיושב-ראש הכנסת והסגנים צריכים שיחליטו, על-פי שיקול עם הענין דחוף או לא ולא אם הוא יגרום נזק למדינה או לא.

לאחר ששמעתי את דבריו של חבר-הכנסת ארזי בקשר לכך שאולי צריך היה להעביר את ההצעה להתייעצות בוועדת החוץ-והבטחון, עצם ההעברה יכולה להזיק לבטחון מדינת ישראל. אני חושש שמא כל דבר יחשב ליחסי חוץ.

ה צ ב ע ה

הנחלט:

להכיר בדחיפות הצעתו לסדר-היום של חבר-הכנסת שוטסק בנושא: התרומה של ממשלת ישראל לארגון לאחדות אפריקה, המקיים פעילות עויינת לישראל.

היו"ר י. ישעיהו:

ב. פניית יושב-ראש הכנסת לתיקון סעיף 111 לתקנון

אקריא לפניכם מכתבו של יושב-ראש הכנסת: "בסדר-היום של ישיבת הכנסת היום (28.1.70) עמדה הצעת-חוק של חבר-הכנסת א. חביבי: חוק בתי הדין לעבודה (ביטול), תש"ל-1969. סיעת רק"ח הודיעה לנו כי חבר-הכנסת וילנר ינמק את הצעת החוק במקום המציע.

סעיף 111(א) של התקנון קובע מפורשות: "חבר הכנסת המציע ינמק בדיון המוקדם את הצעת החוק בתחום של עשר דקות". על-כן סברתי שאין חבר-הכנסת וילנר יכול לנמק את ההצעה במקום המציע, מה גם שסעיף 114(ב) בתקנון קובע, שכאשר הצעת החוק מובאת על-ידי הוועדה לקריאה ראשונה: "ייפתח ויסוכם הדיון על-ידי אחד המציעים שהמציעים הסכימו עליו, ובאין הסכמה כזאת - על-ידי יושב-ראש הוועדה שהכינה את הצעת-החוק".

מכיוון שבעבר היו תקדימים שחבר אחד מסיעת המציע נימק את הצעת החוק בהגנו כך גם הפעם. אך נראה לי שטוב תעשה ועדת הכנסת אם תבהיר את הדברים, בדרך של תיקון סעיף 111 בתקנון או פרושו בדרך שתקבע הלכה לעתיד לבוא.

אפשר להבין את סעיף 111(א) כך, שחבר הכנסת שהגיש את הצעת החוק ינמק את הצעתו, אבל יכול הוא למסור את ההנמקה לחבר-הכנסת אחר מסיעתו או שלא מסיעתו; ואפשר להבין את הסעיף כך שרק מי שהציע יכול לנמק את ההצעה בתחום של 10 דקות. היו בענין זה תקדימים בכנסת, לפעמים הקפידו על כך שרק חבר-הכנסת המציע ינמק הצעתו, ולפעמים לא. הסעיף מצריך פירוש מדוייק של הוועדה.

אמנם אנו מתקדמים בצעדים ברורים לקראת העברת כל הזכויות האישיות של חברי-הכנסת לסיעה, לגבי הצעות לסדר-היום נדמה לי שעברנו מהלך רחב בכיוון זה. אני סבור שאם אפשר לשמור כל דבר - יהיה הדבר המינימלי ביותר של זכות אישית של חבר-הכנסת - יש לשמור אותה.

היו"ר י. ישעיהו:

יכול להיות מצב שחבר-הכנסת שהציע הצעת חוק במקרה נעדר, או שלא במקרה נעדר, וסיעתו מוסרת לחבר-הכנסת אחר לנמק את ההצעה. המקרה שחבר-הכנסת נעדר ומבקש מחבר-הכנסת אחר לנמק את הצעתו הוא כמעט מקרה נדיר, כי בעל הצעת החוק רוצה ומעוניין לנמק את הצעתו. ההיעדרות יכולה להיות מקרה של אונס, או שהסיעה העבירה את זכות הנמקה לחבר אחר, או שהוא נעדר ומודיע שיסמרו לו את זכות הנמקה לשובע הבא.

א. רוזיאל-נאור:

הדיון בסעיף זה הוא סתם פלפול תקנוני ותו לא. זכותו של חבר-הכנסת להעביר את זכות הנמקה לחבר-כנסת אחר מסיעתו. לא מדובר כאן שחבר סיעה אחרת ינמק ההצעה.

היו"ר י. ישעיהו:

יכול להיות ששלוחו של בעל ההצעה ינמק את ההצעה, שלוחו יכול להיות מסייעה אחרת. אני רוצה להבחין בין שלוחו לבין חבר-הכנסת שהסיעה מחליטה עליו.

א. רוזיאל-נאור:

מכוח מה רשאי התקנון להתערב עד כדי כך בעבודתן של סיעות הכנסת? באיזו זכות נוטלים אנו לעצמנו הסמכות להתערב בעבודתן של הסיעות? כל זמן שלא נתקלנו במקרה קונקרטי שהסיעה נוטלת זכות הנמקה של חבר-הכנסת המציע ומעבירה אותה לחבר-הכנסת אחר - אין טעם לדון בסעיף זה. איננו צריכים ליצור בעיות מלאכותיות ואיננו צריכים להכנס אליהן. אם ייגרם עוול כזה לחבר-הכנסת הוא יערער על כך.

זכותו של הפרט למסור זכות הנמקה שיש לו לחבר-הכנסת אחר מסיעתו, מה היו החישובים בסיעה - אין זה מעניינה של ועדת הכנסת; אלא של הסיעה בלבד.

י. בן-מאיר:

רצוני לתמוך ברוח הדברים של יושב-ראש הוועדה. אני מזדהה עם הקו שיושב-ראש הוועדה ניסה להנחות אותנו, והוא: שמירת זכותו של חבר-הכנסת הפרטי ומניעת השתלטות הסיעה על עבודתו. רצוי שהתקנון ישמור על כך ככל האפשר.

אני חושש שיש חשש חזק שהסיעה תגיד לחבר-הכנסת: אתה דיברת מספיק ואני חושבת להעביר את זכות הנמקה על הצעתך לחבר-הכנסת אחר. אני חושב שדבר זה לא רצוי וכדאי שנתמך בחבר-הכנסת היחיד בנקודה זו; ברור שאם חבר-הכנסת עצמו מבקש, מסיבה זו או אחרת - ייתכן שהגיע בעצמו למסקנה שכדאי שחבר-הכנסת אחר ינמק במקומו - להעביר את זכות הנמקה לחבר-הכנסת אחר; אין למנוע זאת ממנו.

אני מציע שחבר-הכנסת שהציע הצעת חוק ינמק אותה בעצמו, אלא אם ביקש בכתב, בעצמו, מאת יושב-ראש הכנסת להעביר את זכות הנמקה לחבר-כנסת אחר. הוא רשאי לעשות זאת. איננו יכולים להתערב בכך עם יכפו עליו לעשות זאת.

ר. ארזי:

הפנייה של יושב-ראש הכנסת קשורה למקרה שחבר-הכנסת לא הגיע בזמן לנמק את הצעתו, ויושב-ראש הכנסת שואל: מה הדין במקרה שאותו חבר-הכנסת נעדר מן הישיבה ללא הודעה מוקדמת. השאלה היא האם אותו חבר-הכנסת יכול היה להודיע על היעדרו לפני כן. אם יכול היה להודיע על כך לפני כן ויש סיבה סבירה להיעדרו - תישמר זכותו לנמק הצעתו במועד אחר. נביח שקיבל צו מילואים, הוא מודיע שלא יוכל להשתתף בישיבת הכנסת ויבקש או שההצעה לא תועלה באותו יום, או שחבר-הכנסת אחר ינמק במקומו; אבל אם קרה מקרה לא צפוי - תקר בדרך - ואינו יכול להודיע על היעדרו - במקרה זה לא צריכים להעבישו. אם יוכיח אחר-כך שהיתה סיבה סבירה להיעדרו - תישמר לו זכות הנמקה כאשר הצעתו תועלה שוב על סדר-היום בהתאם לסדר המקובל.

א. אנקורי:

הצורה בה העמידה חברת-הכנסת רוזיאל-נאור את העניין אינה הולמת את העניין. היא שואלת בעצם מה העבודה הזאת לנו? - העבודה הזאת לנו כיוון שיושב-ראש

א. אנקוריון:

הכנסת פנה לוועדת הכנסת והציג בפניה שאלה, העבודה הזאת לנו, כי היא נוגעת לוועדת הכנסת.

אני בעד גישה גמישה ולא קפדנית. אם חבר-הכנסת נעדר ולא מסר ליושב-ראש הכנסת הודעה מוקדמת על כך שייעדר - אני בדעה שחבר-הכנסת אחר מהסיעה יכול לנמק את ההצעה אם יאמר שהוא מנמק את ההצעה על דעת המציע. יכול להיות שחבר-הכנסת מסויים יבקש לנמק את ההצעה, אני בדעה שיושב-ראש הישיבה צריך להציג בפניו את השאלה אם העברת זכות ההצעה אליו היא על דעת המציע, ואם יאמר חבר-הכנסת שזה על דעת המציע - תינתן לו זכות ההצעה; אם יאמר שזה על דעת הסיעה ולא על דעת המציע - פה אני קפדן ורוצה להגן על זכות ההצעה של המציע, ולא להתן לאותו חבר-הכנסת הזכות לנמק.

אם חבר-הכנסת נעדר מהישיבה הסנקציה תהיה שהצעתו תרד מסדר-היום של אותה ישיבה, ומה יהיה דינה? - חבר-הכנסת המציע אינו זכאי לשום זכות קדימה והוא ימתין בסבלנות עד אשר תועלה שוב הצעתו, כאילו כבר נדונה הצעתו באותו יום.

א. הראל: אני מקבל את גישתו של יושב-ראש הוועדה על מתן זכות קדימה ליוזמה האישית של חברי-הכנסת.

אשר לטענה לגבי זכות הסיעה: חבר-הכנסת אינו יכול להגיש שום הצעה ללא הסכמת הסיעה. הסיעה מקבלת מכסה של הצעות לסדר-היום והצעות חוק פרטיות וחבר-הכנסת בודד אינו יכול להגיש הצעה אם לא קיבל את הסכמת הסיעה. ברגע שקיבל את הסכמת הסיעה - אי אפשר לקחת את זכות ההצעה ממנו, אלא בהסכמתו.

אני מקבל את גישתו של חבר-הכנסת אנקוריון. ההנחה היא שלא יופיע חבר-הכנסת אחר, בין אם הוא מאותה סיעה של המציע, ובין אם הוא מסייעה אחרת, ויטען טענת שוא שחבר-הכנסת המציע ביקש ממנו לנמק את ההצעה. הנחתה היא שאם חבר-הכנסת כזה ימעל באמון הכנסת ודאי שיהיה מי שיטפל במקרה זה עם כל המסקנות שלו.

ברגע שחבר-הכנסת הגיש את ההצעה זכות ההצעה היא שלו. הוא יכול להעביר את זכות ההצעה לחבר-הכנסת אחר רק בהסכמתו, ואם אינו נותן הסכמתו יכול חבר-הכנסת אחר להגיש הצעה דומה ולנמק את ההצעה.

אשר להעלאה מחודשת של ההצעה אם חבר-הכנסת נעדר: יושב-ראש הכנסת והסגנים ישקלו מה יהיה הסיבה להיעדרו ולפיכך יחליטו אם להקדים ולהעלות את הצעתו, או לא.

היו"ר י. ישעיהו: הפרק בענין הצעות חוק של חברי-הכנסת בנוי מלכתחילה כך, וסעיף 108 (א) אומר זאת: "כל חבר-הכנסת רשאי להציע הצעת חוק". המחוקק רואה זאת כזכות אישית של חבר-הכנסת.

טוב שחבר-הכנסת הראל הזכיר את ענין המכסות. המכסות תהיינה, אך משעה שחבר-הכנסת קיבל הסכמת הסיעה להגיש הצעת חוק הוא רוצה שהצעת החוק תהיה מיוזמתו, ששמו ייקרא עליה. נתקלנו בכנסת בהצעות חוק הנקראות על שמות חברי-הכנסת, כמו: חוק שופמן וחוק קנוביץ. הזכות האישית של חבר-הכנסת עמדה לעיני המחוקק ובנושא זה היא טבעית.

רצוני להפנות תשומת-ליבכם לסעיף 116 של התקנון - זכותו של חבר-הכנסת לחזור בו מהצעת החוק. אם לא נשמור על הזכות האישית של חבר-הכנסת יכול להיות מצב שהצעת החוק של חבר הסיעה הועברה לדיון בוועדה, חבר-הכנסת המציע לא חזר בו מהצעתו, אך הסיעה תחזור בה מהסכמתה - היא תודיע שחבר-הכנסת המציע חזר בו מהצעתו ויבטלו את ההצעה. פה חייבים לראות את סמכותה של הסיעה כמוגבלת כלשהו ויש לשמור את זכותו של חבר-הכנסת המציע. יכול להיות שכאשר נגיע לתיקון הפרק הזה אולי נוסיף אפשרות שסיעה יכולה להגיש הצעת חוק. אינני יודע מדוע זה לא יכול להיות, שסיעה תציע הצעת חוק.

היו"ר י. ישעיהו:

על-פי דעת רוב חברי הוועדה נוסח ההחלטה בקשר לסעיף 111 של התקנון יהיה: "חבר-הכנסת שהציע הצעת חוק ינמק אותה בעצמו ורשאי הוא להעביר זכות ההנמקה לחבר-הכנסת אחר".

י. בן-מאיר: אני חושב שהנוסח: "על דעת חבר-הכנסת המציע" הוא טוב יותר. לפי הנוסח שיושב-ראש הוועדה סיכם יוכל יושב-ראש הכנסת להגיד שהמציע לא ביקש ממנו להעביר את זכות ההנמקה לחבר-הכנסת אחר, ולכן לא ירשה זאת.

ז. שר: בבת-המשפט בהוג שאם עורך-דין אומר שהוא מיופה כוח לא מבקשים ממנו יפוי כוח בכתב. הדגש פה הוא על זכותו האישית של חבר-הכנסת ולכן ענין העברת זכות ההנמקה הוא ענין טכני. לפי הנוסח של חבר-הכנסת בן-מאיר היינו גורעים מהזכות האישית של חבר-הכנסת - דבר שהוועדה אינה רוצה בו.

י. בן-מאיר: אולי נכתוב: "אלא לפי רצונו של אותו חבר-הכנסת".

א. אנטוריון: אם אפשר לדבר דברים ברורים מדוע לכתוב דברים הטעונים שוב פירוש. מדוע לא נכתוב מה שאנו רוצים לומר?

א. הראל: יש מקום לבדוק נוסח טוב יותר.

ההחלטה תהיה על-פי סעיף 121 לתקנון הכנסת.

מ. נסים: איננו יכולים להסתמך על סעיף 121 של התקנון. סעיף 121 של התקנון אומר: "שאלה הנוגעת לדיוני הכנסת שאין לה הוראה בתקנון...", ואילו אנו מתקנים את סעיף 111 של התקנון. עלינו לכתוב זאת בדרך של תיקון התקנון ולא כהחלטה.

היו"ר י. ישעיהו: אפשר ללכת בשתי דרכים: הדרך בה אנו נוקטים עתה היא דרך קצרה וחוקית. הדרך שחבר-הכנסת נסים מציע היא דרך ארוכה: לנסח סעיף ולהעמיד אותו על שולחן הכנסת.

ההחלטה שלנו היא למעשה פירוש של סעיף 111.

ז. שר: השאלה אם יש שגיאה בתקנון, או לא, יכולה להיבדק. אם משוים אותה להוראות אחרות רואים שבענין סמכות ההעברה יש ליקוי ואז מוסמכת הוועדה להחליט; עם זאת מסכים אני עם חבר-הכנסת נסים שאם יהיו תיקונים נוספים של התקנון אז באותה הזדמנות אפשר יהיה להוסיף תיקון זה, אך בינתיים ההחלטה שרירה וקיימת.

היו"ר י. ישעיהו: אם יוצא נוסח טוב יותר אפשר יהיה לתקן את הנוסח שהקראתי לפניכם.

א. רזיאל-נאור: יושב-ראש הכנסת לא הטיל חובה על הוועדה להמציא דבר חדש, הוא רק ביקש את הוועדה לעיין בדבר, כי נראה לו שטוב תעשה הוועדה אם תבהיר את הדברים בדרך של תיקון הסעיף או פירוש.

נראה לי שהסעיף כפי שהוא, והנוהג כפי שהוא קיים, הם ההבהרה. על-פי התקדימים שהיו נהגו לתת לחבר-כנסת אחר מסייעת המציע לנמק את הצעת החוק - מסתבר שהתקדימים מוכיחים שזוהי הדרך הנכונה.

מהי סיעה, היא מוסד שתפקידו כנראה לקפח, לגזול, לגרום לעוולות? הסיעה עליה מדובר בפנייתו של יושב-ראש הכנסת היא סיעה בכנסת, ולא צריך לחדש חידושים שונים בגלל שליושב-ראש הכנסת היו ספיקות.

א. רזיאל-נאור:

התשובה צריכה להיות פשוטה: הוועדה דנה והגיעה למסקנה שהסעיף בתקנון, כפי שהתפרש קודם, צריך להשאר כמו שהוא.

היו"ר י. ישעיהו:
רצוני להציע לחברת-הכנסת רזיאל-נאור, כאשר נגיע לתיקון הפרק הזה, שתציע שהצעת חוק של חבר-הכנסת צריכה להיות מוגשת בין על-ידי הסיעה ובין על-ידי חבר-הכנסת ואז יהיה לסיעה מעמד ברור בענין זה.

הנחלט:
על-פי סעיף 121 לתקנון הכנסת, מחליטה ועדת הכנסת לאמור:

"חבר-הכנסת שהציע הצעת חוק ינמק אותה בעצמו ורשאי הוא להעביר זכות ההנמקה לחבר-הכנסת אחר".

היו"ר י. ישעיהו:

ג. פניית יושב-ראש הכנסת בדבר דין חברי-הכנסת שאינם נמצאים באולם שעה שהגיע תורם לנאום

אקריא לפניכם מכתבו של יושב-ראש הכנסת: "בישיבת יושב-ראש הכנסת והסגנים מיום ב', י"א באדר תשל"א - 8.3.71 - בתעוררה השאלה הבאה: מה דין הצעת חוק או הצעה לסדר-היום שהציע חבר-הכנסת, אם הוא נעדר מן הישיבה ללא הודעה מוקדמת בשעה שהגיע תורו לנמק את הצעתו? האם אין לראות בתופעה זו פגיעה בכנסת ובסדרי עבודתה התקינים המצדיקה את שלילת זכותו של המציע להעלות אותה הצעה במועד שנוח לו? אבקשן להעלות נושא זה לדיון בוועדת הכנסת."

האם שוללים זכותו של חבר-הכנסת במקרה שאינו נמצא באולם, שעה שהגיע תורו לנאום, או שומרים לו זכותו? זכור לי שבדיונים על התקציב נהגו לבטל חלקה של הסיעה במכסה במקרה שחבר-הכנסת מאותה סיעה נקרא לדוכן ולא נמצא באולם. לסיעה נקבע שיפור מסויים של זמן והיא הפרישה 15 דקות לכל חבר. ואם אותו חבר-הכנסת שנרשם לנאום לא נמצא באולם - הסיעה הפסידה את הזמן הזה ולא רק החבר.

עלינו להבחין בין דיון סיעתי, בין דיון אישי לבין דיון על הצעת חוק או הצעה לסדר-היום. כאשר הדיון הוא סיעתי, אם קראו בשמו של חבר-הכנסת והוא איננו - הוא יפסיד את רשות הדיבור. עלינו להנהיג הקפדה מסויימת כדי שחבר-הכנסת יכבד את זכותו לנאום בכנסת; לגבי הצעת חוק או הצעה לסדר-היום: במקרה שיש סיבה סבירה להיעדרו של חבר-הכנסת מהאולם - תישמר זכותו של חבר-הכנסת לנמק הצעתו במועד אחר.

י. נחושתן: מתי יתברר אם יש סיבה סבירה להיעדרו?

היו"ר י. ישעיהו:
יכול להיות שחבר-הכנסת יצא מן האולם, כי קראו לו לסלפון, או שהלך למקום מסויים. אם קראו בשמו והוא איננו באולם מעבירים את רשות הדיבור לחבר-הכנסת הבא אחריו ברשימה, ואם שב חבר-הכנסת ששמו נקרא מעל בימת הכנסת ומסביר מה היתה הסיבה להיעדרו - אם הסיבה להיעדרו היתה סבירה תישמר זכותו לנאום במועד ובסדר שיושב-ראש הישיבה יקבע. יכול להיות שחבר-הכנסת בכלל אינו נמצא בכנסת. אם הדיון הוא סיעתי האם תפסיד הסיעה את זמנה?

ד. ארזי: התבטאתי בענין זה בדיון על הסעיף הקודם, ואחזור בקיצור על דברי:

אם חבר-הכנסת אינו יכול להגיע לאולם בזמן הוא חייב להודיע על כך. הוא יכול לבקש, אם ניתן, לדחות את רשות הדיבור שלו, או לבקש מחבר-הכנסת אחר מסיעתו לדבר במקומו.

אם נבצר מחבר-הכנסת להודיע על היעדרו, במקרה שקרה לו תקר בדרך, אם יתברר אחר-כך שהיתה סיבה סבירה להיעדרו - יש לשמור זכותו בתנאי שהדבר ניתן. אם סיימו את הדיון ואותו חבר-הכנסת עדיין לא הופיע - לא יחדשו את הדיון בזמן שיפיע, הוא יפסיד את זכותו.

ד. ארזי:

הוא הדין לגבי חבר-הכנסת הרשום לרשות הדיבור ולא הופיע. אם הסיעה הודיעה שבמקום חבר-הכנסת הרשום לרשות הדיבור יופיע חבר-הכנסת אחר - זה בסדר, אבל אם הקריאו שמו של חבר-הכנסת והוא נעדר באותו רגע מן האולם - יש לשמור זכותו אם הדיון באותו נושא עדיין נמשך ואם יש סיבה סבירה להיעדרו.

הערה שולית: יש לקיים דיון לגבי המקרים, שהם מרובים בזמן האחרון, שמודיעים לנו בסדר-היום שבשובע זה ידונו חוקים מסויימים ואחר-כך מסתבר שנדונים חוקים אחרים. אנו מעוניינים שחבר-הכנסת יהיו מוכנים לדיונים וידעו על מה צריכים הם לדבר. אני מבקש שנקיים פעם דיון בעניין זה.

א. הרצל:

רצוני להעלות את הנושא מנקודת ראות אחרת: קיים זלזול רב מאוד לגבי רשות הדיבור של חברי-הכנסת. חבר-הכנסת נמצא במזנון ועל הסדרן להזמין אותו כאשר קוראים בשמו. לפי דעתי המצב הוא בלתי נסבל.

אני מציע שחבר-הכנסת שזלזל ולא הופיע לרשות הדיבור בזמן - יפסיד את תורו, אלא אם היתה לו סיבה סבירה לכך. קריאה לטלפון אינה סיבה סבירה, חבר-הכנסת יכול להודיע לסדרן שאינו יכול לענות לטלפון כיוון שהוא נמצא במליאה. אם קורה מקרה בלתי רגיל על חבר-הכנסת לגשת למזכיר הכנסת ולבקש שידחו את תורו, ואם גם אז לא יופיע בזמן - יפסיד תורו. אם תביטו טוב בעבודת המליאה תגיעו גם אתם למסקנה הזאת.

דבר אחר הוא היעדרות מישיבה במקרה של תאונת דרכים, או מחלה - אז זכותו של החבר צריכה להישמר. זוהי סיבה סבירה להיעדרות. יכול חבר-הכנסת לדאוג לכך שחבר-הכנסת אחר ידבר במקומו, אבל אם לא העביר זכותו למישהו אחר הוא יקבל רשות הדיבור בתאריך אחר. דברים מתוכננים הם דבר אחד, ודברים שוטפים הם דבר אחר.

אשר לדיון סיעתי: רשאי הסיעה להחליף את הנואם במקרה שהנואם נעדר; אך אם חבר-הכנסת הרשום לרשות הדיבור נעדר ולא הודיע על היעדרו, והסיעה לא הספיקה לבקש חבר-כנסת אחר שידבר במקום חבר-הכנסת הנעדר כל זמן שהדיון באותו נושא עדיין נמשך - הסיעה תפסיד זמנה, וכן גם חבר-הכנסת. לסיעה יהיה חשבון עם אותו חבר-הכנסת; אם יש סיבה סבירה להיעדרו הוא יבקש מיושב-ראש הסיעה להחליף אותו או לוותר למישהו אחר.

לפי דעתי המצב הקיים מבזה את הכנסת.

א. רזיאל-נאור:

בעבר נהגנו כך: אם חבר-הכנסת היה רשום לרשות הדיבור בדיון אישי ובשעה שקראו בשמו לא נכח באולם - מעבירים אותו לסוף הרשימה; אם הסיעה הודיעה שבמקום אלמוני ידבר פלוני - הזכות היתה עוברת לחבר-הכנסת שהסיעה הודיעה שהוא ידבר; אם נעדר חבר-הכנסת, קראו בשמו, והסיעה לא העמידה מישהו אחר במקומו - הסיעה מפסידה, אך שמורה הזכות להעלות מישהו אחר לדוכן כל זמן שהדיון נמשך.

המצב שהעלה חבר-הכנסת הרצל הוא מצב חמור. אינני יודעת אם נפתור אותו בדרך של הטלת סנקציות. אי-אפשר לדרוש מחבר-הכנסת, שמרגע שנכנס לאולם לא יעזוב אותו עד גמר הישיבה. אם קוראים לו לטלפון הוא אינו יודע מה צפוי באותה קריאה. יש לחבר-הכנסת שיקול דעת ושכל ישר לקבוע מתי לענות לקריאה טלפונית ומתי לומר לסדרן שהוא עסוק ושהמטלפן יטלפן מאוחר יותר. חברי-הכנסת צוהגים כך.

יחד עם זאת יש לחפש דרכים לתיקונים. אם חבר-הכנסת נעדר ולא הודיע כלל על כך שיעדר, לא ליושב-ראש הכנסת ולא ליושב-ראש הסיעה, אם זה לגבי הצעת חוק או הצעה לסדר-היום שלו - סימן שקרה לו משהו רציני, כי חברי-הכנסת הם לא סתם מועדים להתנהגות פרועה. יושב-ראש הכנסת והסגנים ישמעו אחר-כך מהי הסיבה להיעדרות, ואם הסיבה סבירה אפשר להעתיק את הצעת החוק לשבוע או שבועיים לאחר מכן. אי-אפשר להטיל סנקציות.

י. בן-מאיר:
 רצוני ללכת בעקבות דבריו של חבר-הכנסת
 הראל: אם מדובר ברשות הדיבור בדיון
 אישי או סיעתי - הרי שהפסיד את רשות הדיבור. לא יקרה שום נזק אם
 הוא יפסיד את רשות הדיבור. בדיון אישי יפסיד חבר-הכנסת הנעדר
 בכלל את רשות הדיבור; בדיון סיעתי, אם הסיעה לא דאגה לכך שחבר-הכנסת
 אחר ידבר במקום חבר-הכנסת הנעדר - הסיעה תפסיד.

אני חושב שהחמרה זו תעלה קצת את רמת
 הרציניות של חברי-הכנסת לגבי הצורך בהקפדה על הזמן שהוא צריך לדבר.
 אם לא הגיע בזמן - לא יתנו לו רשות הדיבור גם בסוף.

דין אחר לגבי הצעת חוק, או הצעה לסדר-
 היום. פה מדובר על נושא שהוצע לדיון על-ידי אותו חבר-הכנסת. אם
 יש לחבר-הכנסת הצעת חוק זכותו האישית לנמק אותה. כנ"ל לגבי הצעה
 לסדר-היום. אם חבר-הכנסת נעדר בשעה שצריך היה לנמק את הצעתו - תישמר
 לו זכות. יש להשאיר ליושב-ראש הכנסת והסגנים את השיקול לגבי תורו.
 אם היו סיבות מספיקות להיעדרו - תורו יוקדם, ואם הסיבה לא היתה
 סבירה - תורו יבוא אחר-כך; אבל עצם הנושא לא יימחה.

א. אנטוריון:
 דיברתי בנושא זה, מתוך אי-הבנה, כאשר
 דנו בסעיף הקודם. אני בדעה שאם אדם
 נרשם לויכוח וכאשר מגיע תורו הוא איננו באולם - הוא מפסיד את תורו.
 צריך שיהיה סדר. אינני מבחין בעניין זה עם הדיון אישי או סיעתי.
 אם יש לו עילה סבירה לכך שידחו את תורו והוא מודיע על כך - זו אינה
 בעיה, בתנאי שהודיע על כך מראש. צריך שיהיה סדר בעבודה.

מה שאין כן לגבי הצעה לסדר-היום או
 הצעת חוק פרטית. אם חבר-הכנסת נעדר ולא הודיע דבר - הצעתו תרד
 מעל סדר-היום ותועלה בישיבה אחרת כפי שיקבעו יושב-ראש הכנסת והסגנים.
 הסנקציה תהיה שבאותו יום לא ידונו בהצעתו.

היו"ר י. ישעיהו:
 רצוני לסכם את הדברים שנאמרו עד כה:

לגבי הצעת חוק או הצעה לסדר-היום:
 במקרה שיש סיבה סבירה להיעדרו של חבר-הכנסת מהאולם - תישמר זכותו
 של חבר-הכנסת לנמק הצעתו במועד אחר;

לגבי דיון סיעתי: אם הנואם הרשום נעדר
 מן האולם מפסיד אותו נושא את רשות הדיבור, אך רשאית הסיעה שלו להעביר
 רשות הדיבור לחבר-הכנסת אחר מסיעה, כל זמן שהדיון נמשך; ואם לא
 עשתה כן - תפסיד זמנה.

לגבי דיון אישי: אם הדיון עדיין
 נמשך - תישמר זכותו של חבר-הכנסת לנאום, אבל מן הראוי שהנטייה תהיה
 להחמרה. אם השר נוכח באולם הוא ישיב להצעה, אך אם השר איננו - יגיד
 יושב-ראש הישיבה: "תם הדיון", כי זה מבזבז זמנה של הכנסת.

אני מסכים עם חבר-הכנסת הראל שיש לעשות
 כל דבר שאנו יכולים לעשות כדי לשמור גם על היוקרה והכבוד של הכנסת
 וגם על הנוכחות בכנסת, אבל מכאן לא תצמח הישועה.

צ. צימרמן:
 הבעיה היא לגבי דיון אישי: בדיון אישי
 רוצים שהחברים יבואו לידי ביטוי.
 אני מסכים שאותו חבר יפסיד תורו, אך אם הדיון עדיין נמשך יכולה הסיעה
 לשלוח מישהו אחר במקומו, או חבר-הכנסת אחר יוכל להירשם לרשות הדיבור.
 עד אשר לא מסתיים הדיון יכול כל חבר-כנסת להירשם לרשות הדיבור.

מ. נסים:
 אני מציע שנצמצם ההחלטה שלנו לגבי
 סדר-יום רגיל, כאשר יושב-ראש הכנסת
 קורא בשמו של חבר-הכנסת וחבר-הכנסת אינו נמצא באולם. ההחלטה צריכה
 להיות: יושב-ראש הישיבה קרא בשמו של חבר-הכנסת, הן בדיון אישי והן
 בדיון סיעתי, וחבר-הכנסת אינו נמצא באולם - יפסיד חבר-הכנסת את רשות
 הדיבור. בדיון סיעתי לא תיפגע זכות הסיעה כל זמן שלא מדובר בנושא
 האחרון. הסיעה לא תפסיד, אך היא חייבת למנוע מאותו חבר-הכנסת שנעדר
 את רשות הדיבור.

א. הראל:
 נניח שלא נרשמת לרשות הדיבור, אני יושב במליאה ומקשיב לדיון ולאחר מכן אני מחליט שיש לי מה להעיר באותו נושא. האם יושב-ראש הישיבה יכול לצרף אותי לרשימה, גם אם לא נרשמת קודם והדיון עדיין נמשך?

היו"ר י. ישעיהו: כן.

א. הראל: אם כך זה עונה על השאלה.

צ. צימרמן:
 אם לוח העבודה עמוס יושב-ראש הישיבה לא יוכל לתת לאותו חבר-הכנסת רשות הדיבור. הצעתי היא שאם חבר סיעה מסוימת נעדר אז יש לחבר-הכנסת אחר מאותה סיעה הזכות להירשם לרשות הדיבור. יש נושאים נוספים על סדר היום ואי-אפשר למתוח את מספר השעות מעל לזמן שבערך תוכנן לאותו דיון.

היו"ר י. ישעיהו:
 אני חולק על דעתו של חבר-הכנסת צימרמן. לדעתי, בדיון אישי, כל זמן שהדיון נמשך, ואם יושב-ראש הישיבה לא אומר למשל: חבר-הכנסת נסים ואחריו אחרון חבר-הכנסת צימרמן, אז הדיון לא נגמר ואפשר להירשם לרשות הדיבור.

צ. צימרמן:
 סעיף 48(2) של התקנון אומר: "בדיון אישי - יקבע היושב-ראש את הזמן שיוקצב לנואם ואת תור הנואמים, והוא רשאי לקבוע את הזמן הכולל לדיון זה ולמתוח קו". אני מדגיש "ולמתוח קו".

היו"ר י. ישעיהו: אך לא נוהגים כך.

צ. צימרמן:
 כסגן יושב-ראש הכנסת נתקל אני בבעיה זו. בישיבת יושב-ראש הכנסת והסגנים אנו מעריכים את הזמן שיוקצב לדיון. אם חברי כנסת רבים מדי נרשמים לרשות הדיבור לא מכניסים סעיף נוסף לסדר-היום. הפרורגטיבה היא אם ליושב-ראש יש אפשרות. אם יושב-ראש הוועדה אומר שרק אם יושב-ראש הישיבה אומר שחבר-הכנסת הבא יהיה הנואם האחרון, ועד אז אפשר להירשם לרשות הדיבור - זה הורס את סמכות יושב-ראש הישיבה.

אני מציע לברר נקודה זו עם יושב-ראש הכנסת.

היו"ר י. ישעיהו:
 למעשה לא מנצלים סעיף 48(2) של התקנון. כמעט ואינני זוכר שיושב-ראש הישיבה אמר שקבע נניח שעתיים לדיון ולא יותר. המושג של מתיחת קו היה מקובל, אך במציאות של היום הוא עבר ובטל מן העולם. אם יושב-ראש הישיבה אומר שחבר-הכנסת מסויים הוא הנואם האחרון - אי-אפשר להירשם יותר לרשות הדיבור. וקרה אפילו שניתנה רשות הדיבור לחבר-הכנסת אפילו לאחר שיושב-ראש הישיבה הכריז שחבר-הכנסת מסויים הוא הנואם האחרון.

סעיף קטן (א) של סעיף 48 אומר:
 "בדיון אישי - חבר הכנסת שביקש לקבוע לו זמן אחר לנאומו, נענים לבקשתו אם הדבר ניתן במסגרת הזמן שהוקצב לדיון, אך חבר-הכנסת שלא הודיע שייעדר מן הישיבה בשעה שיגיע תורו לנאום, והיושב-ראש קורא בשמו והוא אינו נמצא באולם, מפסיד את רשות הדיבור באותו דיון."
 סעיף זה ברור לגמרי ועונה לצרכינו.

י. נחושתי: מה קורה כאשר השר איננו?

היו"ר י. ישעיהו:
 זו לגמרי סוגיה אחרת. המציע לא עולה על הדוכן לפני שהשר מגיע - יש תיאום זמנים. אין חובה על השר להשיב על הצעה לסדר-היום, או הצעת חוק. אם הוא איננו - ישיב מישהו אחר.

א. רזיאל-נאור:
 אין מחובתו של השר להשיב, אך מחובתו להודיע ליושב-ראש שאין מכוונתו להשיב.

היו"ר י. ישעיהו: אין הלכה פסוקה בעצין זה.

הוחלט: א. לגבי הצעת חוק או הצעה לסדר-היום: במקרה שיש סיבה סבירה להיעדרו של חבר-הכנסת מהאולם - תישמר זכותו של חבר-הכנסת לנמק הצעתו במועד אחר.

ב. לגבי דיון סיעתי: אם הנואם הרשום נעדר מן האולם, מפסיד אותו נואם את רשות הדיבור, אך רשאית סיעתו להעביר רשות הדיבור לחבר-הכנסת אחר מסיעתה, כל זמן שהדיון נמשך; ואם לא עשתה כן - תפסיד זמנה.

ג. לגבי דיון אישי קיימת הוראת סעיף 48(3) בתקנון הכנסת, האומרת:

"חבר-הכנסת שביקש לקבוע לו זמן אחר לנאומו, נעזים לבקשתו אם הדבר ניתן במסגרת הזמן שהוקצב לדיון, אך חבר-הכנסת שלא הודיע שיעדר מן הישיבה בשעה שיגיע תורו לנאום, והיושב-ראש קורא בשמו והוא אינו נמצא באולם, מפסיד את רשות הדיבור באותו דיון."

הישיבה נבעלה בשעה 10.30.